

**STANOWISKO ZESPOŁU ROBOCZEGO
KRAJOWEJ KOMISJI DO SPRAW OCEN ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
W SPRAWIE WNIOSKU O WYDANIE DECYZJI O ŚRODOWISKOWYCH UWARUNKOWANIACH DLA
PRZEDSIĘWZIĘCIA POLEGAJĄCEGO NA
„PRZEBUDOWIE DWÓCH ZAPÓR BOCZNYCH ZBIORNIKA WŁOCŁAWSKIEGO:
ZAPORY W NOWYM DUNINOWIE, ZAPORY JORDANÓW-TOKARY-RADZIWIE ORAZ
MAKRONIWELACJI W CZASZY ZBIORNIKA”**

I. Wprowadzenie

Pismem z dnia 27 kwietnia 2012 r., znak sprawy: WOOŚ-II.4233.7.2012.TS, w trybie art. 132 ust. 4 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.), Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie (RDOŚ) zwrócił się z prośbą do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) o rozważenie możliwości przedstawienia Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko (KKOOŚ) sprawy dotyczącej ustalenia kompensacji przyrodniczej związanej z obszarami Natura 2000, w związku z postępowaniem w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla ww. przedsięwzięcia. W piśmie przewodnim do GDOŚ sformułowane zostały następujące zagadnienia:

- czy zaproponowane rodzaje, zakres i lokalizacje kompensacji są właściwe?
- ustalenie czasu trwania monitoringu,
- ustalenie nadzoru nad wykonaniem kompensacji i odpowiedzialności za utrzymanie siedlisk utworzonych w ramach kompensacji.

Załącznikiem do pisma RDOŚ był opis problematyki przedsięwzięcia, raport o oddziaływaniu na środowisko wraz z 3 aneksami, przy czym aneks nr 3 zastępował wcześniejsze dwa aneksy do raportu. Dokumenty zostały przesłane w wersji papierowej i elektronicznej.

Prezydium Komisji przychylając się do złożonego przez RDOŚ wniosku, na potrzeby rozważenia możliwości wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia polegającego na „Przebudowie dwóch zapór bocznych zbiornika wrocławskiego: zapory w Nowym Duninowie, zapory Jordanów-Tokary-Radziwie oraz makroniwelacji w czaszy zbiornika”, powołało Zespół roboczy składający się z członków Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko. Uchwała nr 4/2012 z dnia 2 sierpnia 2012 r. Prezydium Krajowej Komisji podjęta zgodnie z § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2010 r. *w sprawie funkcjonowania Krajowej Komisji do spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko oraz regionalnych komisji do spraw ocen oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 257, poz. 1745) znajduje się w aktach sprawy.

W dniu 27 sierpnia 2012 r. w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska odbyło się posiedzenie Zespołu roboczego, które prowadził prof. dr hab. Tomasz Żylicz - przewodniczący Zespołu. W posiedzeniu poza członkami Zespołu roboczego udział wzięli:

- a) Zastępca Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska – pan dr Piotr Otawski,

- b) inni członkowie Krajowej Komisji (lista znajduje się w aktach sprawy),
- c) koreferent – pan dr Michał Falkowski,
- d) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie – pani Aleksandra Atłowska wraz z innymi przedstawicielami RDOŚ,
- e) Dyrektor Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Wojewody Mazowieckiego – pan Krzysztof Dąbrowski
- f) reprezentanci: inwestora – Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie oraz zespołu projektowego Hydroprojektu Warszawa (DHV Group), w tym wykonawcy raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- g) inni zgłoszeni uczestnicy części otwartej posiedzenia.

Lista uczestników posiedzenia znajduje się w aktach sprawy.

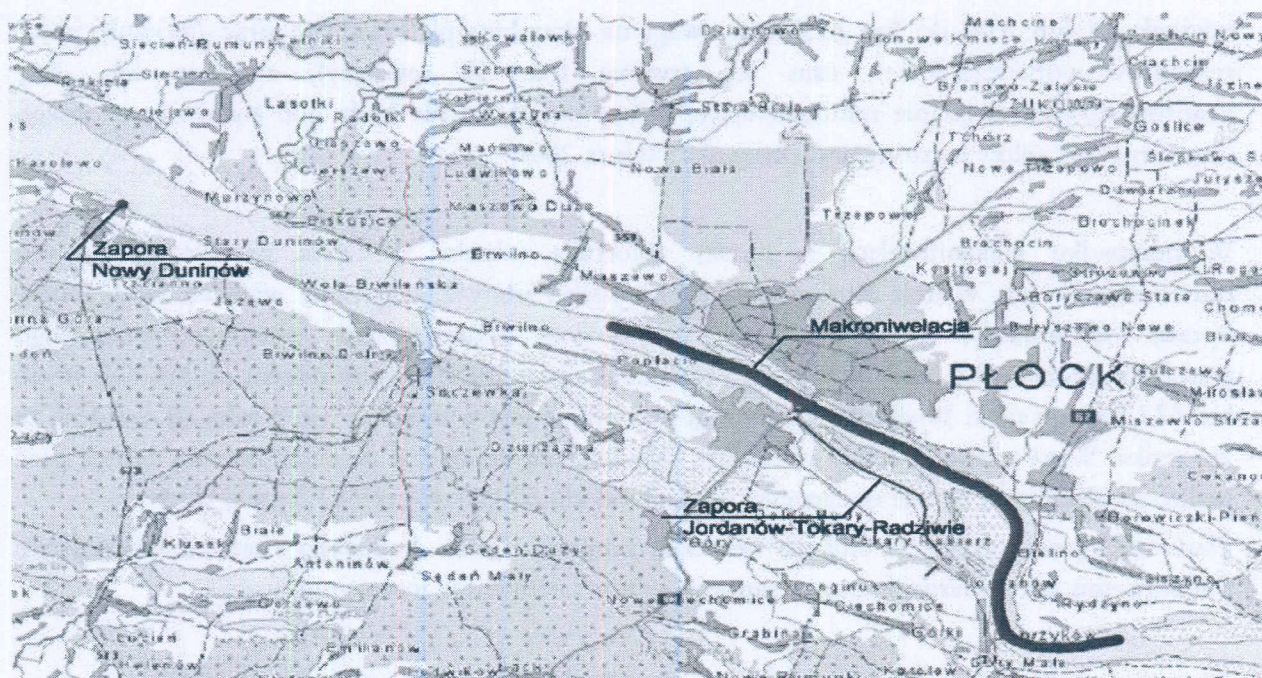
Spotkanie odbyło się zgodnie z ustalonym porządkiem obrad (agenda spotkania znajduje się w aktach sprawy).

II. Opis przedsięwzięcia

Opis przedsięwzięcia został przedstawiony na podstawie udostępnionej Zespołowi roboczemu dokumentacji (w tym przede wszystkim na podstawie raportu o oddziaływaniu na środowisko).

Zgodnie z informacjami przedstawionymi w dokumentacji przedsięwzięcie będzie się składało z 3 elementów: przebudowy dwóch zapór bocznych Zbiornika Włocławskiego: zapory bocznej w Nowym Duninowie - obiekt nr 1, zapory bocznej Jordanów-Tokary-Radziwie - obiekt nr 2 oraz makroniwelacji w części Zbiornika Włocławskiego - od przekroju 77 w obrębie km 620,5 do przekroju 20 w km 643,3 (obiekt nr 3). Przedsięwzięcie położone jest w województwie mazowieckim, w powiecie płockim, w mieście Płock i w gminach: Gąbin, Słupno, Nowy Duninów i Stara Biała.

Orientacyjną lokalizację planowanego przedsięwzięcia przedstawiono na rys. nr 1.

Rys. 1 Orientacyjna lokalizacja przedsięwzięcia (na podstawie Raportu oos)

Celem przebudowy zapory bocznej Nowy Duninów (obiekt 1) jest poprawa stanu technicznego budowli oraz dostosowanie jej parametrów do obowiązujących przepisów określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 20 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 86, poz. 579). Obecny poziom korony zapory wynoszący 59,0 m npm jest niewystarczający w stosunku do wymaganego wzniesienia korony powyżej obliczonych poziomów wody przy przepływach Q_{miar} i Q_{kontr} które w przekroju zapory wynoszą: $Q_{\text{miar}} = 58,80$ m npm, $Q_{\text{kontr}} = 59,97$ m npm. Wymagana rzędna korony zapory powinna wynosić 59,80 m npm, a więc koniecznym jest podniesienie rzędnej korony zapory. Realizacja przedsięwzięcia zapewni utrzymanie odpowiedniego poziomu zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów chronionych zaporą. Zapora znajduje się poza granicami obszarów Natura 2000, najbliższe obszary znajdują się w odległości ponad 5 km. Uwzględniając zakres planowanych prac oraz ich oddziaływanie i uwarunkowania środowiska w tym obszarze uznano, że wykonanie tego zadania nie będzie stanowiło zagrożenia dla obszarów Natura 2000 (zarówno pojedynczo, jak i w skumulowaniu z innymi działaniami).

Celem przebudowy zapory bocznej Jordanów-Tokary-Radziwie (obiekt 2) jest poprawa stanu technicznego budowli oraz utrzymanie odpowiedniego poziomu zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów chronionych zaporą. Wymagane przepisami wzniesienie korony zapory ponad poziom wody obliczone na tym odcinku rzeki przy przepływach Q_{miar} i Q_{kontr} jest wystarczające na całej długości zapory. Przebudowa zapory sprowadza się głównie do zadań dotyczących remontu betonowych umocnień skarpy odwodnej. Zapora od hm 4,00 do hm 25,00 znajduje się w obszarze Natura 2000 „Dolina Środkowej Wisły” (PLB140004), a na odcinku od hm 25,00 do hm 62,60 zapora wyznacza południową i południowo-zachodnią granicę tego obszaru Natura 2000, jak i obszaru Natura 2000 „Kampinoska Dolina Wisły” (PLH140029) –

odcinek od hm 8,00 do hm 62,60. Z uwagi na charakter planowanych prac (głównie prace remontowo-odtworzeniowe), czas ich trwania (ok. 10 miesięcy), a także ich skalę i zaproponowane działania minimalizujące, należy uznać, że nie będą one stanowiły istotnego zagrożenia dla celów ochrony ww. obszarów Natura 2000.

W przypadku makroniwelacji w czaszy zbiornika (obiekt 3) celem przedsięwzięcia jest odtworzenie rynny w dnie Zbiornika Włocławskiego ułatwiającej spływ wielkich wód, lodów i pracę lodołamaczy, co znacznie poprawi poziom zabezpieczenia przeciwpowodziowego w obrębie Płocka. Właściwe prace pogłębiarskie realizowane będą na odcinku od km 620,50 do km 637,5 biegu rzeki Wisły. W ich wyniku planowane jest wydobycie ok. 5 mln. m³ osadów ze zbiornika. Wraz z planowanymi miejscami składowania urobku w czaszy zbiornika zakres prac makroniwelacyjnych będzie obejmował odcinek od km 620,50 do km 643,3 rzeki Wisły.

Planowane przedsięwzięcie służące ochronie zdrowia i życia ludzkiego oraz bezpieczeństwu publicznemu, jak stwierdzili autorzy raportu, stanowi nadrzędny interes publiczny.

Z analiz przedstawionych w raporcie o oś oraz jego aneksach wynika, że wykonanie prac przy obiektach 1 i 2 po zastosowaniu rozwiązań minimalizujących nie będzie generowało znaczących oddziaływań na środowisko, w tym na obszary Natura 2000. Natomiast oddziaływania takie w odniesieniu do obszarów Natura 2000 będą miały miejsce w wyniku realizacji prac przewidzianych w ramach makroniwelacji w czaszy zbiornika. Z tego względu raport i aneksy do niego skupiły się przede wszystkim na analizie oddziaływań na siedliska i gatunki dla ochrony których ustanowiono obszary Natura 2000: Dolinę Środkowej Wisły PLB 140004 i Kampinoską Dolinę Wisły PLH 140029. Na odcinku od km 620,50 do km 632,300 makroniwelacja będzie realizowana w granicach tych dwóch obszarów chronionych. W trakcie prac nad raportem rozważano także wariant budowy polderów w Radzynie i Dobrzykowie, który jednakże nie rozwiązywał problemu niewystarczającej drożności koryta Wisły na odcinku planowanych prac makroniwelacyjnych prowadzącej do powstawania zatorów lodowych skutkujących występowaniem powodzi zatorowych i utrudnień w pracy lodołamaczy. Przeanalizowano także dwa warianty realizacji przedsięwzięcia różniące się przede wszystkim miejscami składowania wybagrowanego materiału.

W wariantcie I urobek składowany będzie w postaci nasypu w strefach przybrzeżnych koryta na lewym i prawym brzegu zbiornika, powyżej poziomu zwierciadła wody, na odcinku od km 620,3 do km 633,7. Nasypy zostaną ubezpieczone materacem brzegowym oraz narzutem kamiennym. W celu składowania urobku planuje się również wykorzystanie refulisk poza zbiornikiem na powierzchni lądu.

W wariantcie II urobek składowany będzie także w postaci nasypu w granicach zbiornika, jednakże przesunięto lokalizację nasypu, sytuując go na brzegu lewym w km 636,4 – 643,3. W wariantcie tym będą także wykorzystywane cztery refuliska tymczasowe zaplanowane w km 621,7 – 633.

Zakłada się, że do odległości 1200 m od miejsca wydobywania transport urobku odbywać się będzie rurociągiem, a powyżej 1200 m transport urobku realizowany będzie barkami, które rozładowywane będą koparkami, lub szalandami (barkami z otwieranym dnem).

W toku analiz wybrano wariant II jako mający mniejszy wpływ na obszary Natura 2000. Jednakże pomimo zaproponowanych działań minimalizujących i łagodzących uznano, że znacząco negatywny wpływ planowanych prac będzie miał miejsce na:

- a) siedliska przyrodnicze:
 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe) kod: *91E0,
 - zalewane muliste brzegi rzek kod: 3270,
 - ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) kod: 6430,
- b) ichtiofaunę wskutek wpływu na bolenia (*Aspius aspius*),
- c) awifaunę z uwagi na rybitwę rzeczną (*Sterna hirundo*).

Ponadto jako istotnie zagrożone wskazano następujące gatunki: mewa siwa *Larus canus*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*, ohar *Tadorna tadorna*, ostrygojad *Haematopus ostralegus*, brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*.

W związku ze stwierdzonym znaczącym negatywnym wpływem planowanego przedsięwzięcia na siedliska i gatunki dla ochrony których powołano obszary Natura 2000 zaproponowane zostały następujące działania kompensacyjne:

- a) dla siedlisk łągowych: odtworzenie 40 ha łągów (przy utracie 8,3 ha) oraz 15 ha zalewanych mulistych brzegów rzek (przy utracie 4,1 ha) poprzez pozostawienie na lewym brzegu Wisły terenu do naturalnej sukcesji w oparciu o zachowane zadrzewienia łągowe pomiędzy km 605 a 615 oraz wykonanie nasadzeń drzew i krzewów rodzimego pochodzenia w formie kęp lub pasów o powierzchni nie mniejszej niż 100 m²,
- b) dla zalewanych mulistych brzegów rzek: usypanie sztucznych wysp o łącznej powierzchni 15 ha oraz odtworzenie łąk piaszczystych między 606 a 607 km rzeki oraz ok. 605 km,
- c) zarybienie 10 000 sztuk narybku bolenia w rejonie Zakrzewa Kościelnego/Kępy Polskiej,
- d) dla rybitwy rzecznej: usypanie dwóch wysp o łącznej powierzchni 14 ha, między 620 a 622 km Wisły (jak stwierdzono w raporcie ooś będą one mogły być wykorzystywane także przez inne gatunki ptaków o podobnych wymaganiach siedliskowych).

Z uwagi na brak możliwości wykonania kompensacji, jak wynika z treści raportu, dla ziołorośli nadrzecznych nie przewidziano działań w tym zakresie – założono, że siedlisko to odtworzy się samo.

III. Przeanalizowane dokumenty

Członkowie zespołu roboczego Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko powołani do rozpatrzenia wyżej przedstawionej sprawy swoje stanowisko oparli m.in. na następujących materiałach:

- a) raporcie o oddziaływaniu na środowisko planowanego przedsięwzięcia pn. „Przebudowa dwóch zapór bocznych Zbiornika Włocławskiego: zapory w Nowym Duninowie, zapory Jordanów – Tokary – Radziwie oraz makroniwelacja w czaszy zbiornika” wykonanym przez Hydroprojekt Warszawa (DHV Group) w styczniu 2011 r. wraz z 3 aneksami do niego (z kwietnia 2011 r., grudnia 2011 r. oraz z marca 2012 r.),
- b) koreferacie do przedstawionych KKOOS materiałów wykonanym przez pana dr Michała Falkowskiego,
- c) prezentacjach przedstawionych przez inwestora, wykonawcę raportu oos, koreferenta na posiedzeniu KKOOS w dniu 27 sierpnia 2012 r.,
- d) wnioskach z dyskusji, w tym pracowników GDOŚ, i odpowiedziach inwestora oraz wykonawcy raportu w toku posiedzenia otwartego,
- e) piśmie Prezydenta Miasta Płocka z dnia 24 sierpnia 2012 r., znak sprawy WZK.5544.9.2012 skierowanym do Sekretarza KKOOS,
- f) wnioskach z dyskusji w trakcie posiedzenia zamkniętego członków Zespołu roboczego KKOOS.

IV. Wnioski wynikające z koreferatu

Po analizie dokumentacji autor koreferatu przedstawił następujące wnioski:

- a) raport o oddziaływaniu na środowisko spełnia większość wymagań formalnych i merytorycznych stawianych przez obowiązujące przepisy, w tym zapisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227) (art. 66),
- b) przedmiotowe opracowanie jest przygotowane starannie, zgodnie z wymaganiami merytorycznymi,
- c) przedstawione w raporcie i trzech jego aneksach informacje i analizy pozwalają na właściwą ocenę oddziaływania na środowisko planowanej inwestycji i wskazanie na tej podstawie niezbędnych działań w zakresie przedstawionych kompensacji przyrodniczych,
- d) nie mniej jednak uwzględniając obowiązujące przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (t. j. Dz.U. z 2009 r., Nr 151, poz. 1220 z późn. zmianami), należy wezwać do uzupełnienia raportu o:
 - wyjaśnienie charakteru przedsięwzięcia – czy w odniesieniu do zadań związanych z makroniwelacją czaszy zbiornika ma być to działanie jednorazowe, czy cykliczne?;

jeśli cykliczne, to co jaki okres czasu powinno być powtarzane? (jaka jest oczekiwana trwałość zaplanowanej makroniwelacji?),

- harmonogram realizacji przedsięwzięcia,
- określenie własności gruntów wskazanych do kompensacji przyrodniczej i sposobu dysponowania nimi przez inwestora,
- przedstawienie szczegółowego wykazu działek objętych kompensacją przyrodniczą,
- określenie precyzyjnie harmonogramu wykonania kompensacji,
- opracowanie szczegółowego monitoringu dla kompensacji przyrodniczych w zakresie ichtio- i ornitofauny,
- dokonanie oceny oddziaływania „skompensowanego”.

V. Wnioski wynikające z dyskusji

W trakcie dyskusji na posiedzeniu KKOOS zwrócono szczególnie uwagę na następujące zagadnienia:

1. W podejmowanych w rejonie Zbiornika Włocławskiego działaniach nadal zauważalny jest brak podejścia systemowego do problemu zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego zarówno w strefie cofkowej zbiornika, jak i poniżej zapory we Włocławku. Kwestia ta była dyskutowana już podczas posiedzenia KKOOS w sprawie „Ekologicznego bezpieczeństwa stopnia wodnego Włocławek”, które miało miejsce w dniu 8.10.2008 r. i uznano to jako mankament przedstawionych analiz w stanowisku Komisji opracowanym po tym posiedzeniu. Podobnie wtedy, jak i w obecnie przedstawionych materiałach brakuje odniesienia do kluczowych dokumentów, w tym do raportu zespołu ekspertów powołanych przez KERM w 2000 r.
2. W toku dyskusji pojawiły się głosy (prezentowane m.in. poniżej) odmienne od wniosków zawartych w koreferacie, zwłaszcza dotyczące aspektów merytorycznych oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na cele ochrony obszarów Natura 2000 i propozycji kompensacji.
3. Działania służące ochronie przeciwpowodziowej podejmowane przez inwestora są doraźne - skutek czego nie jest oceniany skumulowany wpływ na środowisko w tym siedliska i gatunki podlegające ochronie w ramach obszarów Natura 2000 wszystkich zrealizowanych, realizowanych i planowanych przedsięwzięć. Nie pozwala to także na zaplanowanie spójnych i kompleksowych rozwiązań (np. wykorzystanie wybagrowanego gruntu do zasilenia strefy erozji poniżej zapory we Włocławku, podjęcie trwałych działań kompensacyjnych uwzględniających konieczność realizacji niektórych prac cyklicznie: co kilka-kilkanaście lat lub ciągle jak na przykład makroniwelacji w czaszy zbiornika).
4. W aktualnym pozwoleniu wodnoprawnym wydanym przez Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 27 lutego 2012 r. (znak sprawy ŚG-IV.ab.7322.93.2011) na piętrzenie wód Wisły przez stopień wodny „Włocławek” podstawowym celem stopnia jest „produkcja czystej ekologicznie energii z Elektrowni Wodnej Włocławek”. Pozostałe funkcje, w tym przeciwpowodziowa, są drugorzędne. Zespół roboczy zwraca jednak uwagę, że w strefie cofkowej znajdują się tereny narażone na zagrożenie powodziowe, zwłaszcza powodzią zatorową. W rejonie tym następuje osadzanie osadów niesionych

przez Wisłę, ponieważ jest to strefa, w której prąd wodny ulega osłabieniu. Zrzucone tu osady powodują wypływanie rzeki, co zwiększa zagrożenie powodziowe terenów sąsiadujących.

5. Działania podejmowane przez Wojewodę Mazowieckiego, Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego zmierzają m.in. do opracowania programu działań mającego na celu podniesienie bezpieczeństwa powodziowego dorzecza Wisły Środkowej. Dokument ten jest w końcowej fazie przygotowania – zgodnie z wypowiedzią pana Krzysztofa Dąbrowskiego Dyrektora tego Wydziału. Zasadnym jest więc wnioski wynikające z tego dokumentu zostały uwzględnione w analizowanym raporcie lub w procesie podejmowania decyzji w przypadku przesunięć czasowych uniemożliwiających ich uwzględnienie w raporcie oos.
6. W raporcie oos brakuje, bardzo przydatnego w takich przypadkach, modelowania kluczowych parametrów hydrologicznych i morfologicznych wykonanego dla analizowanego odcinka Wisły¹ ze szczególnym uwzględnieniem potencjalnych procesów zachodzących po wykonaniu prac makroniwelacyjnych (etap eksploatacji) np.: zwiększenia prędkości nurtu na odcinku w górę rzeki od km 620 i w związku z tym prawdopodobne rozmywanie wysp położonych powyżej planowanych prac makroniwelacyjnych (oddziaływanie pośrednie inwestycji). Lokalizacja kolejnych wysp w zakresie potencjalnego zwiększonego oddziaływania erozyjnego rzeki oraz na terenie objętym pracami makroniwelacyjnymi (w raporcie znajduje się informacja, że kompensacja będzie wykonana m.in. w km 620-622 – poza zakresem przedsięwzięcia, podczas gdy przedsięwzięcie ma być wykonane od km 620,5 do km 637,5) wydaje się bezcelowe nie ma bowiem znamion trwałości zaproponowanych rozwiązań kompensacyjnych, a ponadto może prowadzić do zwiększenia zagrożenia powodziowego poprzez dodatkowe zawężanie przekroju rzeki w newralicznym miejscu.
7. Zespół roboczy KKOOS zwraca więc uwagę, że kompensacja przyrodnicza może być wykonana na innym odcinku rzeki lub/i na innej rzece położonej w tym samym regionie biogeograficznym. Proponowane działania kompensacyjne powinny koncentrować się na odtwarzaniu koryta dużej rzeki nizinnej podlegającej w miarę niezakłóconym procesom erozji i sedymentacji, zapewniającym trwałość (rozumianą jako trwałość dynamiczną na określonym odcinku rzeki, a nie trwałość bezwzględna) określonych typów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.
8. Brak analizy oddziaływań pośrednich oznacza, że w strefie oddziaływania przedsięwzięcia mogą znajdować się kolejne kolonie cennych ptaków stanowiących przedmiot ochrony w ramach OSO Dolina Środkowej Wisły. Raport nie kwantyfikuje zasięgu strefy oddziaływania pośredniego dla poszczególnych gatunków ptaków, przez co zaniża rozmiary strat w środowisku i oddziaływania na integralność obszaru. Tym samym nie jest pewne, czy zakres kompensacji strat w awifaunie, nie jest zbyt wąski. Musi on być bowiem dostosowany do: realnych liczebności poszczególnych gatunków ptaków gniazdujących w strefie oddziaływania bezpośredniego w kilku sezonach lęgowych, a także liczebności poszczególnych gatunków narażonych na niekorzystne oddziaływania w strefie oddziaływania pośredniego inwestycji. Wyniki badań ornitologicznych wykonanych w 2012 r. ze środków publicznych wskazują, że w strefie oddziaływania bezpośredniego gnieździ się więcej gatunków ptaków stanowiących przedmiot ochrony

¹ modelowanie dla tego rodzaju inwestycji wynika z zasad dobrej praktyki czyli merytorycznej podstawy realizacji raportu o oddziaływaniu na środowisko

obszarowej w granicach przedmiotowego OSO, a liczebności gatunków wymienionych w raporcie są wyższe niż stwierdzone w 2009 r.

9. Brak analizy oddziaływań pośrednich powoduje, że wątpliwości budzi także czy właściwie oceniono straty w siedliskach przyrodniczych i siedliskach gatunków – zwłaszcza w kontekście wpływu inwestycji na Kępę Ośnicką. Kępa ta zostanie bowiem częściowo zlikwidowana wskutek realizacji przedsięwzięcia. Poza skutkiem bezpośrednim utworzenie rynny do pochodu lodów może powodować rozmywanie jej brzegu i utratę kolejnych fragmentów wyspy - zwłaszcza w czasie zjawisk powodziowych.
10. Kompensacja strat w awifaunie powinna obejmować wszystkie gatunki, dla których prognozowane jest upośledzenie właściwego stanu ochrony populacji w granicach OSO. Proponowane rozwiązanie, w którym kompensacja obejmuje wyłącznie jeden gatunek, rybitwę rzeczną, jest niezgodne z tym wymogiem, gdyż raport wskazuje 5 gatunków ptaków tracących właściwy stan ochrony. Uwzględnienie oddziaływań pośrednich i nowszych danych inwentaryzacyjnych poszerza tę listę o kolejne gatunki wymagające kompensacji. Jednocześnie nie jest uprawnione założenie, że kompensacja siedlisk właściwych dla rybitwy rzecznej pozwoli na równoczesne odtworzenie siedlisk pozostałych gatunków tracących właściwy stan ochrony, gdyż wymogi ekologiczne tych gatunków są zróżnicowane. Zaproponowane rozwiązanie kompensacji przyrodniczej dla rybitwy rzecznej w postaci usypania wysp w podanych powyżej lokalizacjach nie ma znamion trwałości. Natomiast ewentualne konstrukcje bardziej trwałe (wyżej wyniesione, silniej umocnione itd.) są z kolei narażone na szybsze zarastanie roślinnością drzewiastą (przez co tracą status siedliska dogodnego dla gniazdowania rybitw) oraz zawężają koryto w przypadku powodzi. W każdym przypadku, szanse utworzenia możliwie trwałych łęgówisk – stwarzających warunki do gniazdowania rybitw – są raczej małe, a w najlepszym przypadku niepewne.
11. Jak poruszono w trakcie dyskusji podczas posiedzenia Komisji ewentualna kompensacja siedlisk dla rybitwy z wykorzystaniem barek nie jest dobrym rozwiązaniem, z kilku powodów. Po pierwsze, na barkach gnieźdzą się (stosunkowo chętnie) rybitwy rzeczne, czasem mewy śmieszki. Nie gnieźdzą się natomiast inne gatunki wymagające kompensacji: ostrygojady, ohary, brodzie piskliwe, mewy czarnogłowe. Po drugie, nieznana jest udatność łęgów rybitw gniazdujących na barkach. Problemem jest nasilone drapieżnictwo łęgów ze strony mew srebrzystych i innych drapieżników. W efekcie nie wiemy, czy produktywność łęgów zakładanych w naszych warunkach na barkach jest wystarczająca do odtwarzania się populacji rybitw. Istnieją mocne przesłanki (przy braku wiarygodnych danych ilościowych), by sądzić, że jest ona daleka od wystarczającej. Ani usypanie wysp, ani tym bardziej wykorzystanie barek z piaskiem, nie kompensują utraty żerowisk wyżej wymienionych gatunków.
12. Zasadniczo zakres rzeczowy i przestrzenny kompensacji strat w siedlisku łęgów został dobrze dobrany – nawet biorąc pod uwagę najmniejszą udatność (30%) podawaną w literaturze. Znacznie lepszym z punktu widzenia przyrodniczego pomysłem jest pozostawienie terenów do naturalnej sukcesji w oparciu o już istniejące zbiorowiska niż realizacja nasadzeń drzew i krzewów. Jednakże oba te sposoby są właściwe. W przypadku kompensacji zalewanych mulistych brzegów rzek także zaproponowane sposoby kompensacji można uznać za prawidłowe. Dużo skuteczniejszym i trwalszym rozwiązaniem byłaby jednak renaturalizacja fragmentu dużej rzeki nizinnej o parametrach hydromorfologicznych zbliżonych do analizowanego odcinka Wisły.

13. Prawidłowe jest zaprezentowane przez autorów raportu ooś, podejście do kompensacji siedliska ziołorośla nadrzeczne.
14. W przypadku bolenia wątpliwości budzi, czy właściwie oceniono zagrożenie dla tej populacji. Prawdopodobna utrata bowiem siedlisk kilkudziesięciu osobników przy znacznym rozpowszechnieniu tego gatunku w analizowanym regionie biogeograficznym nie powinna być uznana za znacząco negatywne oddziaływanie. Informacja ta powinna być zweryfikowana, zwłaszcza w kontekście pomyłki w raporcie ooś i podania strat w populacji wynoszących 1% populacji krajowej (najprawdopodobniej chodziło o populację występującą w analizowanym obszarze Natura 2000 lub na terenie analizy). W przypadku potwierdzenia znaczącego oddziaływania na żerowiska i tereny rozrodcze bolenia należy zauważyć, że zaproponowana kompensacja polegająca na zarybieniu Wisły 10 tys. szt. tego gatunku nie jest adekwatna do strat. Działanie to powinno polegać na odtworzeniu żerowisk i terenów rozrodczych. W przypadku uzasadnienia braku możliwości odtworzenia żerowisk i terenów rozrodczych dopuszczone może zostać wykonanie kompensacji przewidzianej przez autorów raportu.
15. Konieczne będzie, przed wydaniem zgody na przedsięwzięcie, przygotowanie szczegółowego programu kompensacji, w którym wskazane zostaną szczegółowe rozwiązania, w tym dotyczące rodzaju nasadzeń oraz lokalizacji działań i prawa do dysponowania gruntami przez inwestora. Biorąc pod uwagę skalę czasową realizacji programu kompensacji, konieczne jest także opracowanie szczegółowego harmonogramu działań, a także programu monitoringu skuteczności wykonywanych prac. Zgodnie z obowiązującym prawem (art. 35 ust. 2 i ust. 2a ustawy o ochronie przyrody) koszty wykonania kompensacji przyrodniczej ponosi inwestor, ale koszty monitoringu ich stanu i koszty utrzymania ponosi sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, na terenie którego została wykonana kompensacja, a w przypadku terenu znajdującego się poza obszarem Natura 2000 właściwy RDOŚ.
16. Kwestia monitoringu przedsięwzięcia. Zespół roboczy KKOŚ wyraża opinię, iż monitorowanie skuteczności przedsięwzięć kompensacyjnych nie może ograniczać się do przewidywanego w raporcie okresu 3-5 lat. Taki czas monitoringu jest przewidywany jako wystarczający dla działań podejmowanych w przypadkach występowania bogatych doświadczeń krajowych i zagranicznych. Brak dotychczasowych doświadczeń w realizacji tak szeroko zakrojonej kompensacji w Polsce i niewiele doświadczeń z innych krajów powoduje, że termin trwania monitoringu powinien być szczegółowo dookreślony i uzasadniony w raporcie. Jak dowodzą wyniki wieloletniego monitoringu realizowanego do tej pory po przeniesieniu kęp jęczmienia zwyczajnego z rejonów przeznaczonych do zalania wodami zbiornika czorsztyńskiego tylko takie rozwiązanie pozwala określić czy kompensacja przyniosła trwały efekt. Tym samym termin trwania monitoringu powinien być adekwatnie dobrany do przedmiotu monitoringu. Należy także dookreślić zakres merytoryczny badań. Zakres monitoringu, metodyka jego realizacji, a także czas oraz sposób prezentacji jego wyników powinny być skorelowane z obowiązkami nałożonymi na właściwe organy administracji a wynikającymi z zadań ochronnych dla poszczególnych obszarów Natura 2000.
17. Podnoszono także problem braku w przedstawionych materiałach informacji o uwarunkowaniach technicznych potrzeby realizacji przedsięwzięcia. Autorzy raportu ooś powołują się na Instrukcję lodołamania, kluczowy dokument definiujący parametry rynny do spływu lodów, której nie przedstawiono w załącznikach do dokumentacji. Jak wynika z raportu (...) „szerokość rynny powinna być nie mniejsza niż 400m, w miarę

potrzeby może być poszerzona do 600 m” (str. 28 raportu ooś). Aktualne pozwolenie wodnoprawne (przytoczone w pkt. V.4.) wskazuje na obowiązek aktualizacji Instrukcji nie rzadziej niż co dwa lata. Nasuwa się w związku z tym kluczowe pytanie, czy Instrukcja, na którą powołują się autorzy raportu ooś jest opracowaniem uwzględniającym aktualną sytuację rzeki, czy jest w związku z tym adekwatna do obecnych parametrów hydromorfologicznych rzeki? W jakich miejscach zasięg rynny może być poszerzany do 600 m?

18. W przedstawionych materiałach nie przedstawiono jednoznacznego dowodu na wystąpienie nadrzędnego interesu publicznego. Jest to kluczowe w przypadku znaczącego oddziaływania na siedliska i gatunki dla ochrony których powołano obszary Natura 2000 i na spójność sieci, a zwłaszcza w przypadku znaczącego oddziaływania na siedliska priorytetowe (łęgi), zgodnie z art. 33 i 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody*, Dz. U. z 2009 r., Nr 151, poz. 1220, ze zm., implementującej dyrektywę 92/43/EWG *w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory*, tzw. dyrektywę „Siedliskową”.
19. Wątpliwości budzi analiza racjonalnych rozwiązań wariantowych realizacji przedsięwzięcia. Brakuje np. wskazania i oceny innego sposobu zagospodarowania bagrowanych osadów – np. transport barkami (szalandami) poniżej stopnia wodnego we Włocławku jako częściowa rekompensata rumowiska wleczonego zatrzymywanego w zbiorniku. Nie wiadomo dlaczego dysponując taką opcją zagospodarowania bagrowanego gruntu przewidziano jego składowanie na brzegu zbiornika zwiększając negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym Naturę 2000.
20. W przedstawionych materiałach nie odniesiono się do wpływu przedsięwzięcia na osiągnięcie celów środowiskowych jednolitych części wód (wyznaczonych na obszarze realizacji przedsięwzięcia i w strefie jego oddziaływania). W przypadku wpływu przedsięwzięcia na nieosiągnięcie celów konieczne jest wyjaśnienie, czy zachodzą przesłanki z art. 38 j ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (Dz.U.2012.145 j.t.).
21. Konieczne jest wyjaśnienie charakteru przedsięwzięcia. Dyskutowano o jego trwałości i konieczności cyklicznej realizacji. Analizując jego oddziaływanie na środowisko, w tym obszary Natura 2000, należy więc mieć na względzie powtarzalność tych prac. Tym bardziej należy dążyć do definiowania zakresu przedsięwzięcia zapewniającego największą możliwą trwałość zaproponowanych rozwiązań.
22. W trakcie dyskusji podniesione zostało, iż inwestor ma zamiar starać się o dofinansowanie tej inwestycji ze środków UE. W związku z tym harmonogram wykonania przedsięwzięcia powinien uwzględniać także jego realizację i rozliczenie w okresie finansowania, co będzie miało wpływ na oddziaływanie przedsięwzięcia na środowisko. Materiały przedstawione wraz z wnioskiem o dofinansowanie muszą być spójne, zgodne z wymaganiami KE i polskiego prawa.

VI. Stanowisko Zespołu roboczego Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko

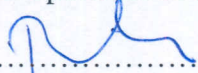
W odpowiedzi na zapytanie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, po wysłuchaniu opinii zainteresowanych, koreferatu oraz po dyskusji na zamkniętym posiedzeniu Zespołu Roboczego, KKOŌŚ wyraża następujące stanowisko:

1. Rekomendujemy, aby przedstawiony przez inwestora raport o oddziaływaniu na środowisko został uzupełniony przede wszystkim o:
 - a) wyjaśnienie charakteru przedsięwzięcia i jego przewidywanej trwałości
 - b) analizę zidentyfikowanych oddziaływań skumulowanych lub wykazanie braku występowania kumulacji działań podejmowanych przez inwestora w tym rejonie oraz innych realizowanych lub planowanych prac. Zgodnie z obowiązującym prawem powinno się przeanalizować oddziaływanie istniejących przedsięwzięć, będących w toku realizacji i planowanych,
 - c) odniesienie się do opracowania zespołu ekspertów powołanych przez KERM w 2000 r. oraz wniosków przygotowanego na potrzeby programu działań mającego na celu podniesienie bezpieczeństwa powodziowego dorzecza Wisły Środkowej. To ostatnie opracowanie znajduje się w końcowej fazie przygotowania i jest realizowane przez Wojewodę Mazowieckiego w porozumieniu z zespołami pracującymi w województwach ościennych,
 - d) określenie zasięgu oddziaływań pośrednich i weryfikację oddziaływania przedsięwzięcia na siedliska i gatunki, dla ochrony których powołano obszary Natura 2000 oraz określenie zakresu działań minimalizujących zgodnie z ich największą efektywnością: czyli najpierw unikania oddziaływań, łagodzenia, minimalizacji, naprawy a przy braku innych możliwych rozwiązań, kompensowanie znacząco negatywnego wpływu, a także ocenę skuteczności zaproponowanych działań oraz ocenę ich wpływu na inne komponenty środowiska,
 - e) w przypadku braku możliwości minimalizacji znaczącego negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia - dobór kompensacji zapewniający w sposób maksymalnie możliwy odtworzenie nie tylko siedlisk przyrodniczych, ale także siedlisk wszystkich gatunków zwierząt w stosunku do których prognozowane oddziaływanie zostaną uznane za znaczące, z uwzględnieniem wymagań poszczególnych gatunków (miejsca gniazdowania, rozrodu, żerowiska, itd.),
 - f) przedstawienie szczegółowego harmonogramu wykonania kompensacji, jej zakresu przestrzennego z uwzględnieniem prawnego rozwiązania możliwości realizacji działań w określonej przestrzeni (potocznie zwanego jako prawo inwestora do dysponowania wskazanym terenem) – najlepiej ze wskazaniem działek przeznaczonych do realizacji kompensacji oraz ich statusu właścicielskiego,

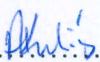
- g) przedstawienie zakresu i czasu trwania monitoringu właściwie dobranego do planowanego przedmiotu monitoringu i uwzględniającego najlepszą dostępną wiedzę w tym zakresie,
 - h) załącznik w postaci Instrukcji lodołamania, na której oparto konieczny zakres realizacji przedsięwzięcia oraz analizę zapisów instrukcji w odniesieniu do istniejących parametrów hydromorfologicznych rzeki na analizowanym odcinku,
 - i) spójne i klarowne udowodnienie nadrzędnego interesu publicznego, którego przesłanki można odnaleźć w przedstawionych materiałach. Być może pomocne tu będą wyniki opracowanych ekspertyzy składających się na powołany powyżej program działań mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa powodziowego w dorzeczu Środkowej Wisły,
 - j) analizę wszystkich możliwych racjonalnych wariantów realizacji przedsięwzięcia i jej przedstawienie w klarowny i spójny sposób. Ma to szczególne znaczenie przy znacząco negatywnym oddziaływaniu na obszary Natura 2000,
 - k) odniesienie się do wpływu przedsięwzięcia na cele określone dla jednolitych części wód wyznaczonych zarówno w obszarze realizacji przedsięwzięcia, jak i w strefie jego oddziaływania (mając na uwadze także oddziaływania skumulowane, pośrednie i wtórne),
 - l) zapis, iż zaplecze techniczne budowy oraz drogi dojazdowe do zapór powinny być wyznaczone przy udziale nadzoru przyrodniczego, który powinien także nadzorować prace w rejonie siedlisk przyrodniczych bezpośrednio sąsiadujących z placem budowy (zapora w Nowym Duninowie – siedlisko 91E0 - 648,1-648,2 km Wisły; zapora Jordanów – Tokary – Radziwie – siedlisko 3150 - 625,0-626,0 oraz 630,0-631,2 km Wisły),
2. Nie ulega wątpliwości, że zaplanowane prace, w tym makroniwelacja w czaszy zbiornika powinny zostać zrealizowane (wynika to zarówno z pozwolenia wodnoprawnego, jak i z przedstawionej przez inwestora identyfikacji stanu istniejącego). Jednakże Zespół roboczy zwraca uwagę, że działania kompensujące znacząco negatywny wpływ powinny być zaplanowane na terenach, na których inwestor będzie mógł je zrealizować. Ponadto działania te powinny cechować się maksymalną możliwą trwałością zastosowanych rozwiązań.

Warszawa, 30.10.2012 r.

Przewodniczący Zespołu roboczego KKOOS

.....
prof. dr hab. Tomasz Żylicz

Sekretarz Zespołu roboczego KKOOS

.....
Anita Kuliś

